

CHET TILINI O'QITISHDA REFLEKTIV KOMPETENSIYANING MAZMUN-MOHİYATI VA UNING O'QUV NATIJALARIGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON MAKTABLARIDA EMPIRIK TADQIQOT

Ashurova Zulayho.

Stajer o'qituvchi, O'zbekiston Davlat Jahon tillari Universiteti

juliacademy8@gmail.com tel:+998937781199

Annotatsiya: *Ushbu tadqiqot chet tillarini o'qitishda refleksiv kompetensiyaning nazariy asoslarini, uning tarkibiy qismlari va amaliyotda qanday ishlashini chuqur o'rganadi. Tadqiqotda aralash metodologiya qo'llanildi: 8 ta maktabdan 40 nafar ingliz tili o'qituvchisi (20 nafari tajriba guruhi, 20 nafari nazorat guruhi) va ularning 6–9-sinflarda tahsil olayotgan taxminan 500 nafar o'quvchisi ishtirok etdi. 10 haftalik refleksiv trening dasturi o'qituvchilarning refleksiv ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirdi va o'quvchilarning til ko'nikmalarida ham aniq ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Maqolada nazariy asoslar, qo'llangan metodlar, jadval va grafiklar asosidagi natijalar, ularning muhokamasi hamda amaliy tavsiyalar yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *refleksiv kompetensiya, chet tilini o'qitish, metakognitsiya, pedagogik refleksiya, kasbiy rivojlanish*

Kirish

Bugungi kunda chet tillarini o'qitish interaktiv, kommunikativ va o'quvchiga yo'naltirilgan metodlardan foydalanishni talab qiladi. O'qituvchining samaradorligi faqat bilim darajasiga emas, balki o'z faoliyatini tahlil qila olish, ya'ni refleksiya qilish qobiliyatiga ham bog'liq. Refleksiv kompetensiya o'qituvchilarga o'z darslarini qayta ko'rib chiqish, muvaffaqiyatli va muvaffaqiyatsiz jihatlarni aniqlash hamda strategiyalarini takomillashtirish imkonini beradi.

O'zbekistonda chet tilini o'qitishda refleksiyani qo'llash ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilar natijalarini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu

maqola reflektiv kompetensiyaning mohiyatini o'rganadi hamda 10 haftalik dastur natijalarini taqdim etadi.

Nazariy asoslar: *Refleksiya va reflektiv kompetensiya tushunchasi:*

Refleksiya — bu shaxsning o'z fikrlari, qarorlari va harakatlarini ongli ravishda tahlil qilish jarayonidir. Reflektiv kompetensiya esa samarali refleksiya qilish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va qadriyatlar majmuasidir.

Reflektiv kompetensiyaning tarkibiy qismlari:

Tadqiqotlarga ko'ra, reflektiv kompetensiya quyidagi komponentlardan iborat:

- kognitiv (psixologiya va metodika bo'yicha bilimlar)
- metakognitiv (fikrlashni nazorat qilish)
- emotsional (his-tuyg'ularni anglash)
- aksiologik (axloqiy qadriyatlar)
- amaliy (strategiyalarni o'zgartira olish)

Chet tilini o'qitishda refleksiya.

Refleksiya o'qituvchilarga dars mazmuni, metodlar, o'quvchilar bilan muloqot va baholash jarayonlarini tahlil qilish imkonini beradi. Kommunikativ, topshiriqqa asoslangan va interaktiv metodlar refleksiya bilan uyg'unlashganda yanada samarali bo'ladi.

Tadqiqot maqsadi va savollari:

Maqsad: reflektiv kompetensiyani rivojlantirish o'qituvchilar va o'quvchilar natijalariga qanday ta'sir qilishini aniqlash.

Tadqiqot savollari:

- *10 haftalik reflektiv trening o'qituvchilarning reflektiv kompetensiyasini oshiradimi?*
- *Reflektiv kompetensiya rivoji o'quvchilarning ingliz tilidagi natijalariga ijobiy ta'sir qiladimi?*
- *Qaysi reflektiv usullar eng samarali hisoblanadi?*

Tadqiqot shakli: *Pre-test va post-test asosidagi kvazi-eksperimental dizayn qo'llanildi.*

Ishtirokchilar

40 nafar o'qituvchi (20 tajriba, 20 nazorat guruhi)

500 ga yaqin o'quvchi (6–9-sinflar)

Vositalar:

- *So'rovnoma (Likert shkalasi asosida)*
- *Til ko'nikmalarini baholash testi (50 ball)*
- *Video yozuvlar*
- *Dars kundaliklari va portfoliolar*
- *Intervyular*

Intervensiya: 10 hafta davomida haftasiga 1 marotaba:

- *refleksiv savollar*
- *yozma refleksiya*
- *video tahlil*
- *hamkasblarni kuzatish*
- *portfolio tayyorlash*

Nazorat guruhi odatdagi faoliyatni davom ettirdi.

Natijalar: *O'qituvchilarning refleksiv kompetensiyasi.*

Tajriba guruhida sezilarli o'sish kuzatildi (+1.17), nazorat guruhida esa deyarli o'zgarish bo'lmadi.

O'quvchilarning til ko'nikmalari. Tajriba guruhida +6.3 ball o'sish kuzatildi, nazorat guruhida esa minimal o'zgarish (+0.9).

Sifat tahlili natijalari:

- *dars strukturasi yaxshilandi*
- *o'quvchilar faolligi oshdi*
- *interaktiv metodlar ko'paydi*

Natijalar refleksiv trening o'qituvchilarning kompetensiyasini sezilarli oshirganini va bu o'quvchilarning til natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatganini tasdiqlaydi. Refleksiya o'qituvchilarga darsni moslashtirish va samarali qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

- *Tadqiqot hududiy jihatdan cheklangan*

- *Muddat qisqa (10 hafta)*
- *Nazorat guruhi uchun alternativ metod qo‘llanmagan*

Amaliy tavsiyalar:

- *Refleksiv treninglarni joriy etish*
- *Video tahlil va kundaliklardan foydalanish*
- *Baholash tizimlarini ishlab chiqish*
- *Keng qamrovli tadqiqotlar o‘tkazish*

Xulosa. Refleksiv kompetensiya chet tilini o‘qitishda muhim omil hisoblanadi. Refleksiv trening o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishini ta‘minlab, o‘quvchilarning til o‘zlashtirish natijalarini sezilarli darajada yaxshilaydi.

O‘zbekiston ta‘lim tizimida refleksiv metodlarni keng joriy etish ta‘lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
2. Dewey, J. (1933). *How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process*. D. C. Heath.
3. Farrell, T. S. C. (2013). *Reflective Practice in ESL Teacher Development Groups: From Practices to Principles*. Palgrave Macmillan.
4. Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive–developmental inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906–911. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.906>
5. Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112. <https://doi.org/10.3102/003465430298487>
6. Johnson, K. E. (2009). *Second Language Teacher Education: A Sociocultural Perspective*. Routledge.
7. Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice Hall.

8. Kumaravadivelu, B. (2006). Understanding Language Teaching: From Method to Postmethod. Routledge.
9. Loughran, J. (2002). Effective Reflective Practice: In Search of Meaning in Learning about Teaching. *Journal of Teacher Education*, 53(1), 33–43.
<https://doi.org/10.1177/0022487102053001004>
10. Mercer, S. (2011). The Self as a Discursive Construct in Language Learning. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 1(1), 9–28.